

Waldemar Zakrzewski

ORCID: 0000-0002-9175-5550

Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim

WOJSKOWE ZGRUPOWANIE ZADANIOWE – WAŻNY ELEMENT WSPARCIA UKŁADU POZAMILITARNEGO W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH

Streszczenie

W artykule autor przedstawia rolę wojskowych zgrupowań zadaniowych w procesie wsparcia układu pozamilitarnego w sytuacji wystąpienia niemilitarnych zagrożeń bezpieczeństwa państwa. Różnorodność oraz gwałtowność występowania na terytorium Polski niemilitarnych zagrożeń bezpieczeństwa wymusza konieczność przygotowania sił i środków wojskowych do działań w zakresie zarządzania kryzysowego. Istotnym paradygmatem tych działań jest ich efektywność przy wykorzystaniu minimalnych sił i środków posiadanego potencjału.

System reagowania kryzysowego na niemilitarne zagrożenia bezpieczeństwa państwa powinien zapewnić kompatybilne działanie wielu elementów, w tym: wojska, służb, instytucji rządowych i samorządowych państwa oraz organizacji pozarządowych zaangażowanych w różne systemy ratownicze.

Słowa kluczowe: zarządzanie kryzysowe, bezpieczeństwo, pododdziały wojskowe

Wstęp

Dynamiczne zmiany zachodzące w środowisku bezpieczeństwa oraz występujące coraz częściej anomalie pogodowe powodują wzrost zagrożeń niemilitarnych i konieczność użycia pododdziałów wojska do wsparcia układu pozamilitarnego w zakresie przeciwdziałania tym zagrożeniom i neutralizacji ich skutków. Warunkiem skuteczności i efektywności działania pododdziałów wojskowych kierowanych do wsparcia tego układu powinien być odpowiednio zorganizowany i wyposażony komponent. Wykorzystując doświadczenia zdobywane w trakcie kolejnych niemilitarnych działań kryzysowych, od wielu lat w strukturach wojska podejmowane są różnorodne działania organizacyjno-techniczne, zmierzające do wypracowania koncepcji komponentu wojskowego zapewniającego najbardziej efektywne wsparcie społeczeństwa w sytuacji wystąpienia zagrożeń niemilitarnych.

Jak słusznie wskazuje Jacek Pawłowski, przeciwdziałanie wszystkim potencjalnym zagrożeniom bezpieczeństwa państwa wymaga posiadania zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego, gwarantującego szybkie i sprawne działanie w każdych warunkach oraz w reakcji na wszelkiego typu zagrożenia i kryzysy¹. Z kolei Waldemar Kitler uważa, że ustanowienie zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego w Polsce doprowadzi do uporządkowania płątaniny działań organizacyjnych i aktów prawnych regulujących kwestie bezpieczeństwa narodowego².

1. Aspekty prawne udziału pododdziałów wojskowych w zwalczaniu niemilitarnych zagrożeń bezpieczeństwa państwa

Wojsko Polskie jest kluczowym elementem systemu obronnego państwa, przeznaczonym są do skutecznej realizacji założeń polityki bezpieczeństwa i obrony. Jednym z ważniejszych zadań realizowanych w tym obszarze w czasie pokoju jest wsparcie systemu bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz pomoc społeczeństwu w sytuacji wystąpienia zagrożeń niemilitarnych.

Najgroźniejszymi formami niemilitarnych zagrożeń bezpieczeństwa państwa są:

- terroryzm,
- cyberterroryzm,
- proliferacja broni masowego rażenia,
- skażenia chemiczne,
- zorganizowana przestępczość,
- problemy demograficzne oraz masowe migracje ludności.

Odminną grupę zagrożeń niemilitarnych stanowią zagrożenia będące pochodną zmian klimatycznych, dynamicznego rozwoju społecznego i gospodarczego kraju, wykorzystywania w przemyśle coraz nowocześniejszych technologii oraz destrukcyjnego oddziaływania człowieka na środowisko naturalne. Do grupy tej należą:

- awarie techniczne oraz katastrofy budowlane i komunikacyjne,
- klęski żywiołowe wywoływane przez działania sił natury,
- gwałtowne zjawiska atmosferyczne³.

Udział pododdziałów wojskowych w przeciwdziałaniu i usuwaniu skutków niemilitarnych zagrożeń bezpieczeństwa państwa normują liczne przepisy zawarte zarówno w ustawach, jak i rozporządzeniach.

¹ J. Pawłowski, *Zarys teorii systemu bezpieczeństwa państwa*, Warszawa 2013, s. 9.

² W. Kitler, *Bezpieczeństwo narodowe RP. Podstawowe kategorie, uwarunkowania, system*, Warszawa 2011, s. 269.

³ *Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2007, s. 15-16

Już w ustawie zasadniczej⁴ zapisano, że Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju⁵.

Ponadto Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej służą ochronie niepodległości państwa i niepodzielności jego terytorium oraz zapewnieniu bezpieczeństwa i nienaruszalności jego granic⁶.

Zgodnie z zapisami ustawy *o zarządzaniu kryzysowym*⁷ tworzony jest krajowy plan zarządzania kryzysowego oraz plany na szczeblach wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Plany zarządzania kryzysowego obejmują wszystkie fazy zarządzania kryzysowego oraz ochrony infrastruktury krytycznej. Tworzone są na podstawie analizy prawdopodobieństwa wystąpienia zagrożeń i ryzyka na administrowanym terenie. W ten sposób organy administracji publicznej przygotowują się do reagowania, a także osiągają zdolność poprzez przygotowanie techniczne, szkoleniowe i organizacyjne do zapobiegania wystąpieniu sytuacji kryzysowej oraz likwidacji jej skutków⁸.

Zgodnie z zapisami ustawy *o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej* możliwe jest wykorzystanie Sił Zbrojnych RP w:

- zwalczaniu klęsk żywiołowych i likwidacji ich skutków,
- działaniach antyterrorystycznych i z zakresu ochrony mienia,
- akcjach poszukiwawczych oraz ratowania lub ochrony zdrowia i życia ludzkiego,
- oczyszczaniu terenów z materiałów wybuchowych i niebezpiecznych pochodzenia wojskowego oraz ich unieszkodliwianiu,
- realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego⁹.

Z kolei w ustawie *o zarządzaniu kryzysowym* zawarto zapis, że jeżeli w sytuacji kryzysowej użycie innych sił i środków jest niemożliwe lub może okazać się niewystarczające, o ile inne przepisy nie stanowią inaczej, minister obrony narodowej na wniosek wojewody może przekazać do jego dyspozycji pododdziały lub oddziały Sił Zbrojnych RP wraz ze skierowaniem ich do wykonania zadań

⁴ *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483.

⁵ *Ibidem*, art. 5

⁶ *Ibidem*, art.26

⁷ *Ustawa o zarządzaniu kryzysowym* z 26 kwietnia 2007 r., Dz. U. z 2013 r., poz. 1166.

⁸ S. Kowalkowski, *Wojska inżynieryjne w systemie zarządzania kryzysowego*, Warszawa 2013, s. 24.

⁹ *Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony RP*, Dz. U. z 2012 r., nr 80, poz. 495.

z zakresu zarządzania kryzysowego. Użycie oddziałów Sił Zbrojnych w sytuacji kryzysowej nie może zagrozić ich zdolności do realizacji zadań wynikających z art. 26 Konstytucji RP i ratyfikowanych umów międzynarodowych¹⁰.

Także ustawa o *stanie klęski żywiołowej* w art. 18 stanowi, że w czasie stanu klęski żywiołowej, jeżeli użycie innych sił i środków jest niemożliwe lub niewystarczające, minister obrony narodowej może przekazać do dyspozycji wojewody, na którego obszarze działania występuje klęska żywiołowa, pododdziały lub oddziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej wraz ze skierowaniem ich do wykonywania zadań związanych z zapobieżeniem skutkom klęski żywiołowej lub ich usunięciem¹¹.

Szczegółowe zadania realizowane przez wojsko w sytuacjach kryzysów niemilitarnych określa Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 lutego 2003 r.¹² Do zbioru tych zadań należą:

- współdziałanie w monitorowaniu zagrożeń;
- wykonywanie zadań związanych z oceną skutków zjawisk zaistniałych na obszarze występowania zagrożeń;
- wykonywanie zadań poszukiwawczo-ratowniczych;
- ewakuowanie poszkodowanej ludności i mienia;
- wykonywanie zadań mających na celu przygotowanie warunków do czasowego przebywania ewakuowanej ludności w wyznaczonych miejscach;
- współdziałanie w ochronie mienia pozostawionego na obszarze występowania zagrożeń;
- izolowanie obszaru występowania zagrożeń lub miejsca prowadzenia akcji ratowniczej;
- wykonywanie prac zabezpieczających, ratowniczych i ewakuacyjnych przy zagrożonych obiektach budowlanych i zabytkach;
- prowadzenie prac wymagających użycia specjalistycznego sprzętu technicznego lub materiałów wybuchowych będących w zasobach Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
- usuwanie materiałów niebezpiecznych i ich unieszkodliwianie, z wykorzystaniem sił i środków będących na wyposażeniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
- likwidowanie skażeń chemicznych oraz skażeń i zakażeń biologicznych;

¹⁰ Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu..., op. cit.

¹¹ Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej, Dz. U. z 2002 r., nr 62, poz. 558, art. 3, ust. 1, 2.

¹² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 lutego 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad udziału pododdziałów i oddziałów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w zapobieganiu skutkom klęski żywiołowej lub ich usuwaniu, Dz.U. 2003 nr 41 poz. 347.

- usuwanie skażeń promieniotwórczych;
- wykonywanie zadań związanych z naprawą i odbudową infrastruktury technicznej;
- współdziałanie w zapewnieniu przejezdności szlaków komunikacyjnych;
- udzielanie pomocy medycznej i wykonywanie zadań sanitarnohigienicznych i przeciwepidemicznych¹³.

Zasadnicze znaczenie dla zapewnienia możliwości realizacji tych zadań przez wyspecjalizowane pododdziały wojskowe ma rozwijanie i doskonalenie ich potencjału i zdolności obronnych.

2. Ewolucja koncepcji wojskowego wsparcia układu pozamilitarnego

Wojsko praktycznie od zawsze wspierało układ pozamilitarny w sytuacjach wystąpienia zdarzeń nadzwyczajnych. Żołnierze nieśli pomoc w trakcie powodzi, niszczyli zatory lodowe, odbudowywali zniszczone drogi i mosty. Uczestnicząc w narodowym systemie zarządzania kryzysowego, SZ RP utrzymują zdolność do udzielania pomocy odpowiednim organom administracji publicznej oraz społeczeństwu w wypadku klęsk żywiołowych, katastrof spowodowanych przez człowieka i zagrożeń terrorystycznych¹⁴. W ciągu ostatnich lat dokonało się wiele zmian w obszarze odpowiedzialności za bezpieczeństwo kraju w aspekcie reagowania na niemilitarne zagrożenia państwa. Po tragicznych doświadczeniach związanych z powodzią, która nawiedziła nasz kraj w 1997 roku, w wojskach lądowych, zasadniczym rodzaju Sił Zbrojnych RP (SZ RP), opracowana i wdrożona została w życie koncepcja wojskowego systemu ratownictwa inżynierskiego. W ramach tej koncepcji planowano utworzenie ośmiu batalionów ratownictwa inżynierskiego (bratinż.). Jednostki te miały być zostały dyslokowane w rejonach najczęściej występujących zagrożeń powodziowych.

Głównymi zadaniami batalionów ratownictwa inżynierskiego były zadania ratownicze i ewakuacyjne realizowane bezpośrednio w czasie trwania powodzi (spływu lodów) oraz zadania związane z likwidacją skutków kataklizmów i katastrof. Podstawowymi pododdziałami batalionów ratownictwa inżynierskiego były: kompania ewakuacyjna oraz kompania ratownictwa inżynierskiego. Pododdziały batalionów ratownictwa inżynierskiego w sytuacji wystąpienia zagrożeń niemilitarnych, przy użyciu specjalistycznego sprzętu inżynierskiego, prowadziły ewakuację ludzi i ich

¹³ Ibidem.

¹⁴ S. Kowalkowski, *Wojska inżynierskie...*, op. cit., s. 23-24.

mienia z terenów dotkniętych kataklizmem, jak również realizowały zadania związane z odtwarzaniem sprawności obiektów infrastruktury drogowo-mostowej, prace związane ze wzmacnianiem i uszczelnianiem wałów przeciwpowodziowych oraz usuwaniem wszelkiego rodzaju zatorów powstałych na szlakach komunikacyjnych.

Siły i środki batalionu ratownictwa inżynieryjnego pozwalały wykonać następujące zadania:

- zapewnienie sprawnej ewakuacji ludzi, zwierząt i mienia z terenów zagrożonych;
- prowadzenie specjalistycznych prac inżynieryjnych związanych z odtwarzaniem sprawności uszkodzonych obiektów infrastruktury komunikacyjnej w rejonach dotkniętych żywiołem: usuwanie przeszkód powodujących piętrzenie wód w rzekach, blokujących szlaki komunikacyjne;
- budowa tymczasowych przepraw przez wąskie przeszkody wodne (przy wykorzystaniu mostów towarzyszących);
- prowadzenie prac związanych z naprawą i wzmacnianiem wałów przeciwpowodziowych;
- zapewnienie dowozu zaopatrzenia (żywności, wody pitnej, leków dla ludności oraz paszy dla zwierząt) na terenach dotkniętych kataklizmem¹⁵.

Każdy z batalionów ratownictwa inżynieryjnego otrzymał rejon odpowiedzialności ratowniczej. Rejony te przedstawiały się następująco:

- 1 batalion – województwo lubuskie i zachodnia część województwa wielkopolskiego;
- 2 batalion – województwo opolskie i śląskie;
- 3 batalion – województwo podkarpackie i małopolskie oraz południowe powiaty województwa świętokrzyskiego;
- 4 batalion – województwo dolnośląskie;
- 5 batalion – województwo lubelskie oraz 8 powiatów województwa mazowieckiego;
- 6 batalion – województwo mazowieckie i część województwa podlaskiego;
- 7 batalion – województwo pomorskie i kujawsko-pomorskie;
- 8 batalion – województwo zachodniopomorskie¹⁶.

Dyslokacja batalionów ratownictwa inżynieryjnego (zob. rys. 1) była trafna, co pozwoliło na skrócenie czasu reakcji jednostki na wezwanie jednostek samorządu i władz terenowych o pomoc w sytuacji nagłego zagrożenia.

¹⁵ R. Żuchowski, *Ratownictwo inżynieryjne*, „Saper” 2002, nr 5, s. 6.

¹⁶ Ibidem, s. 6.

Struktura tych jednostek była stale modernizowana z uwzględnieniem zmieniającego się środowisko bezpieczeństwa oraz modernizacji technicznej SZ RP. Przyjęta struktura organizacyjna i wyposażenie bataliony ratownictwa inżynierskiego umożliwiały sprawną realizację zadań ratowniczo-ewakuacyjnych. Bataliony współdziałały z elementami Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

Rejony dyslokacji i odpowiedzialności batalionów ratownictwa inżynierskiego, zaprezentowano na rysunku 1.

Rysunek 1. Rejony dyslokacji i odpowiedzialności b.rat.inż.

Źródło: Zarząd Inżynierii Wojskowej DG RSZ

Kierowanie pododdziałów batalionów ratownictwa inżynierskiego do działań ratunkowo-ewakuacyjnych odbywało się zgodnie z obowiązującymi w siłach zbrojnych procedurami¹⁷. Dowódca batalionu ratownictwa inżynierskiego tworzył zgrupowanie ratownicze, oceniając wielkość i charakter zagrożeń. Często wielkość występujących zagrożeń niemilitarnych oraz dynamika zmian sytuacji kryzysowej powodowała potrzebę angażowania do wsparcia układu pozamilitarnego sił i środków innych rodzajów wojsk.

Bardzo mroźna i śnieżna zima 2005-2006 r. spowodowała realne zagrożenie powodziowe w dorzeczeniach Wisły i Odry. Dodatkowym problemem było wówczas zagrożenie „ptasią grypą”. W dowództwie wojsk lądowych (kluczowym rodzaju sił

¹⁷ Ibidem, s. 7.

zbrojnych, który wspiera układ pozamilitarny w sytuacjach kryzysowych) powołano zespół, który opracował koncepcję użycia pododdziałów wojskowych różnych specjalności do realizacji zadań kryzysowych. W trakcie ćwiczenia przeprowadzonego w bazie 1. pułku drogowo-mostowego (1pdm) w Dęblinie została zaprezentowana *koncepcja wykorzystania potencjału SZ RP do wsparcia społeczeństwa w sytuacji wystąpienia zagrożeń niemilitarnych*. Zaprezentowana koncepcja wskazywała procedury tworzenia wojskowych zgrupowań zadaniowych i zasady współdziałania pododdziałów różnych rodzajów wojsk kierowanych do wspólnych działań.

Założono, że wielorakość zagrożeń niemilitarnych może powodować konieczność skierowania do działań zarówno pododdziałów saperów, wojsk chemicznych, wojsk aeromobilnych, Żandarmerii Wojskowej, jak i służb medycznych i logistycznych. Koncepcja umożliwiała tworzenie wojskowych zgrupowań zadaniowych, które będą w pełni samodzielne w niesieniu pomocy poszkodowanej ludności. Kierowane do działań siły i środki wojskowe posiadały zdolności do zorganizowania:

- grupy ewakuacyjnej,
- grupy poszukiwawczej,
- grupy ratunkowej,
- grupy do niszczenia zatorów lodowych oraz wzmocnienia wałów przeciwpowodziowych,
- grupy ochrony mienia oraz zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego w zagrożonych rejonach,
- grupy logistycznego zabezpieczenia miejsc do tymczasowego pobytu poszkodowanej ludności,
- grupy wsparcia medycznego,
- grupy wsparcia psychologicznego,
- grupy do odbudowy tymczasowej uszkodzonej infrastruktury drogowo-mostowej.

W skład **grupy ewakuacyjnej** mogą wchodzić pododdziały inżynieryjne wraz ze sprzętem przeprawowym, pododdziały aeromobilne wyposażone w śmigłowce oraz pododdziały logistyczne ze środkami transportowymi. Ich zadaniem jest ewakuacja ludzi, zwierząt i mienia z zagrożonych rejonów.

Grupy poszukiwawcze tworzy się z pododdziałów rozpoznawczych wyposażonych w pojazdy terenowe oraz pododdziałów aeromobilnych wyposażonych w śmigłowce. Ich zadaniem jest poszukiwanie ludzi na terenach dotkniętych klęską lub kataklizmem.

Grupę ratunkową tworzą pododdziały wojsk inżynieryjnych i aeromobilnych. Ich zadaniem jest ratowanie ludzi i zwierząt z zagrożonych rejonów.

Grupę do niszczenia zatorów lodowych oraz wzmocnienia wałów przeciwpowodziowych wydziela się ze specjalnie przeszkolonych i wyposażonych pododdziałów wojsk inżynieryjnych. Zadaniem tej grupy jest niszczenie zatorów lodowych na zbiornikach wodnych, ochrona budowli hydrotechnicznych i mostów przed sphywającą krą lodową oraz wzmocnienie wałów przeciwpowodziowych.

Grupy ochrony mienia oraz zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego w zagrożonych rejonach tworzą pododdziały Żandarmerii Wojskowej wspierane przez pododdziały rozpoznawcze i zmechanizowane. Ich zadaniem jest ochrona mienia pozostawionego w rejonie objętym ewakuacją ludzi oraz zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego w rejonie działania.

Grupę logistycznego zabezpieczenia miejsc do tymczasowego pobytu poszko-dowanej ludności tworzy się na bazie sił i środków pododdziałów logistycznych. Ich zadaniem jest organizacja miejsc czasowego pobytu ludzi i zwierząt ewakuowanych z zagrożonych rejonów. Wykorzystują one w tym celu obiekty infrastruktury stacjonarnej (hale sportowe, szkoły, budynki magazynowe, itp.) bądź wojskowy sprzęt biwakowy (namioty, mobilne łaźnie polowe, itp.). Miejsce tymczasowego pobytu zapewnia ludziom warunki do spania, miejsca do przygotowania i spożywania posiłków, warunki dla gromadzenia ewakuowanych zwierząt. Ponadto grupa ta odpowiada za dostarczanie żywności dla ludzi, paszy dla zwierząt oraz wody pitnej.

Grupy wsparcia medycznego organizowane są na bazie sił i środków pododdziałów medycznych. W skład grup wchodzi lekarze, ratownicy medyczni oraz sanitariusze. Ich zadaniem jest udzielanie pierwszej pomocy rannym i poszkodowanym w rejonach dotkniętych klęską żywiołową lub kataklizmem.

Grupy wsparcia psychologicznego. Do składu grup kierowani są psychologowie na co dzień pracujący w jednostkach wojskowych. Ich zadaniem jest udzielanie profesjonalnego wsparcia psychologicznego osobom poszkodowanym i dotkniętym traumą sytuacji kryzysowej w rejonie kataklizmu.

Grupy do odbudowy tymczasowej uszkodzonej infrastruktury drogowo-mostowej organizowane są w miarę potrzeb na bazie pododdziałów drogowo--mostowych wojsk inżynieryjnych. Zadaniem tych grup jest jak najszybsze udrożnienie szlaków komunikacyjnych poprzez pośpieszną odbudowę uszkodzonej infrastruktury drogowo-mostowej. Do realizacji zadań wykorzystują posiadany sprzęt inżynieryjny, zestawy mostów składanych i mostów szturmowych.

Już w trakcie powodzi w 2010 r. wdrożone założenia tej koncepcji pozwoliły na sprawną realizację zadań kryzysowych. Przygotowanie specjalistyczne grup, ich profesjonalizm zapewnił sprawne prowadzenie działań ratunkowo-ewakuacyjnych,

organizację miejsc czasowego pobytu ludności ewakuowanej z objętych powodzią terenów, sprawne dostarczanie żywności dla ludzi i paszy dla zwierząt, udzielanie pomocy medycznej osobom chorym, poszkodowanym i kontuzjowanym. Po ustąpieniu wód powodziowych skierowano grupy do usuwania zniszczeń. Pododdziały wojsk chemicznych wspierały strażaków przy neutralizacji zagrożeń chemicznych oraz prowadzeniu odkażania zalanych obiektów. Na bazie pododdziałów wojsk inżynierskich organizowano specjalistyczne zgrupowania zadaniowe, które odbudowywały zniszczoną lub uszkodzoną infrastrukturę drogowo-mostową, budowały tymczasowe przeprawy mostowe celem udrożnienia szlaków komunikacyjnych oraz zabezpieczały zagrożone budowle. Także w trakcie kataklizmów i zagrożeń powodowanych anomaliami pogodowymi w latach 2016 i 2017, jak również po wybuchu pandemii COVID-19, wojskowe zgrupowania zadaniowe bardzo sprawnie realizowały zadania wsparcia społeczeństwa oraz zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego państwa.

Należy wspomnieć, że szczególną rolę w procesie realizacji zadań kryzysowych związanych ze wsparciem układu pozamilitarnego w sytuacji wystąpienia zagrożeń niemilitarnych spełniają dowódcy wszystkich szczebli (zarówno oficerowie, jak i podoficerowie), którzy świadomi swoich zadań mogą efektywnie działać w obszarze reagowania i pokonywania zagrożeń. Tylko dobrze wyszkoleni dowódcy mają szansę na sukces w rejonie wystąpienia niemilitarnych zagrożeń bezpieczeństwa. To od dowódców zależy sprawna koordynacja działań sił układu militarnego i pozamilitarnego kierowanych do rejonu klęski żywiołowej lub wystąpienia kataklizmu. Analiza wniosków z doświadczeń wojsk lądowych w zakresie udziału w przeciwdziałaniu oraz usuwaniu skutków zagrożeń niemilitarnych mających miejsce na terytorium naszego kraju wskazuje, że rozwiązania systemowe przyjęte w koncepcji wymagają ciągłej modernizacji oraz wprowadzania innowacyjnych rozwiązań, które zapewnią pododdziałom wojskowym pełną efektywność realizacji zadań kryzysowych w dynamicznie zmieniającym się środowisku bezpieczeństwa państwa.

Tylko intensywne szkolenie personelu pododdziałów wojskowych daje szansę na właściwe przygotowanie sił i środków do działań kryzysowych. Szkolenie to należy realizować w warunkach analogicznych do realnych niemilitarnych działań kryzysowych. Powinno ono obejmować zarówno cykl zajęć teoretycznych, jak i ćwiczenia praktyczne. Żołnierze przewidywani do działań kryzysowych powinni przejść szkolenie specjalistyczne z zakresu wsparcia układu pozamilitarnego. Poprzez systematyczne szkolenie personelu wojskowego z problematyki działań kryzysowych w sytuacji wystąpienia zagrożeń niemilitarnych, osiągnięty zostanie stan, w którym siły i środki wojskowe dedykowane do działań kryzysowych będą

odpowiednio przygotowane w zakresie procedur użycia oraz taktyki działania sił wojskowych. Szkolenia te obejmują:

- informacyjne przygotowanie rejonu działań,
- zasady działania w ramach wojskowych zgrupowań zadaniowych,
- taktykę działania grup oraz sposoby podejmowania i ewakuacji ludzi, zwierząt i mienia z zagrożonych terenów,
- zasady wydobywania i oczyszczania wody w rejonach dotkniętych skutkami zagrożeń niemilitarnych,
- zasady prowadzenia doraźnej odbudowy infrastruktury drogowo--mostowej,
- zasady wzmocnienia i naprawy wałów przeciwpowodziowych,
- zasady niszczenia zatorów lodowych,
- zasady awaryjnego dostarczania energii elektrycznej,
- zasady zwalczanie zagrożeń pożarowych.

Działający w Polsce system zarządzania kryzysowego jest szczegółowo określony w Ustawie z dnia 26 kwietnia 2007 *o zarządzaniu kryzysowym* jako „działalność organów administracji publicznej będąca elementem kierowania bezpieczeństwem narodowym, która polega na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym, przygotowaniu do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych działań, reagowaniu w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych, usuwaniu ich skutków oraz odtwarzaniu zasobów i infrastruktury krytycznej”¹⁸.

Wsparcie społeczeństwa przez pododdziały wojska w sytuacji wystąpienia zagrożeń niemilitarnych powinno stanowić jeden z priorytetów w zakresie rozwijania ich zdolności. Problem ten nabiera szczególnego znaczenia w związku z postępującymi zmianami klimatycznymi powodującymi anomalie pogodowe oraz dynamicznym rozwojem cywilizacyjnym i oddziaływaniem człowieka na środowisko naturalne.

Wnioski

Przed Siłami Zbrojnymi RP, które są zasadniczym gwarantem bezpieczeństwa naszego kraju, stoi wyzwanie wypełniania misji nieorężonej, jaką jest wsparcie organów administracji publicznej i społeczeństwa w sytuacjach wystąpienia klęsk żywiołowych i innych zagrożeń niemilitarnych. W Polsce bardzo często występują zagrożenia o charakterze interdyscyplinarnym, nagłym i asymetrycznym, często o kryzysowym charakterze. W takich okolicznościach wzrasta znaczenie wojska

¹⁸ Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 *o zarządzaniu kryzysowym* op. cit., art. 2.

w procesie przeciwdziałania tym zagrożeniom. Doświadczenia z realizacji zadań przez wojskowe zgrupowania zadaniowe na przestrzeni ostatnich lat pozwalają na dokonanie diagnozy stanu zdolności Wojska Polskiego do wsparcia układu pozamilitarnego w sytuacjach kryzysowych związanych z występowaniem niemilitarnych zagrożeń bezpieczeństwa państwa. Należy zauważyć, że Wojsko Polskie, dzięki dysponowaniu dobrze wyszkolonymi dyspozycyjnym potencjałem ludzkim oraz mając na wyposażeniu bogaty zasób specjalistycznego sprzętu inżynieryjnego, posiada szerokie spektrum zdolności umożliwiających wsparcie społeczeństwa i układu pozamilitarnego w sytuacjach wystąpienia nagłych kataklizmów związanych z działaniem sił natury oraz innych zagrożeń niemilitarnych.

Coraz większą rolę w działaniach związanych z reagowaniem na niemilitarne zagrożenia bezpieczeństwa państwa powinny odgrywać tworzone w nowej formule Wojska Obrony Terytorialnej. Jednak muszą one być wyposażone w sprzęt umożliwiający prowadzenie działań ratowniczo-ewakuacyjnych oraz osiągnąć pełną zdolność do działań.

Pododdziały Wojska Polskiego zawsze były, są i nadal będą kluczowym elementem systemu zarządzania kryzysowego w obszarze wsparcia układu pozamilitarnego w sytuacji pojawienia się zagrożeń niemilitarnych. Profesjonalne pododdziały wchodzące w skład wojskowych zgrupowań zadaniowych są w stanie samodzielnie realizować zadania kryzysowe. Jednocześnie pododdziały te mogą wydzielać specjalistyczne komórki dowodzenia, które koordynują działania oddziałów i pododdziałów wojskowych współpracujących z elementami układu pozamilitarnego. Dzięki sprawnej realizacji zadań przez wojskowe zgrupowania zadaniowe, można zminimalizować ryzyko nieefektywnego wykorzystania potencjału wojskowego kierowanego do działań kryzysowych oraz dokonywać bieżącej oceny zagrożonych obiektów infrastruktury krytycznej.

Jednakże zauważane są również liczne niedomagania systemu. Takimi niedomaganiami w zakresie przygotowania wojskowych zgrupowań zadaniowych do wsparcia układu pozamilitarnego w sytuacji wystąpienia zagrożeń niemilitarnych państwa są:

- przestarzały sprzęt przeprawowy wykorzystywany do działań ratowniczo-ewakuacyjnych;
- skromny zakres tematyki szkolenia pododdziałów z problematyki działań kryzysowych na wypadek wystąpienia zagrożeń niemilitarnych;
- brak uaktualnionych podręczników i instrukcji wspierających proces szkolenia pododdziałów wojskowych z problematyki niemilitarnych działań kryzysowych.

Bibliografia

1. Kitler W., *Bezpieczeństwo narodowe RP. Podstawowe kategorie, uwarunkowania, system*, Warszawa 2011.
2. Kowalkowski S., *Wojska inżynieryjne w systemie zarządzania kryzysowego*, Warszawa 2013.
3. Pawłowski J., *Zarys teorii systemu bezpieczeństwa państwa*, Warszawa 2013.
4. *Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa, 2007.
5. Żuchowski R., *Ratownictwo inżynieryjne*, „Saper” 2002, nr 5.

Akty prawne

1. *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* z dnia 2 kwietnia 1997 r. Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483.
2. Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony RP, Dz. U. z 2012 r., nr 80, poz. 495.
3. Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie kłęski żywiolowej, Dz. U. z 2002 r., nr 62, poz. 558.
4. Ustawa o zarządzaniu kryzysowym z 26 kwietnia 2007 r., Dz. U. z 2013 r., poz. 1166.
5. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 lutego 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad udziału pododdziałów i oddziałów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w zapobieganiu skutkom kłęski żywiolowej lub ich usuwaniu, Dz.U. 2003 nr 41 poz. 347.

Military task force – an important element of supporting the non-military system in crisis situations

Abstract

In the article, the author presents the role of Military Task Groups in the process of supporting a non-military system in the event of non-military threats to state security. The diversity and violence of the occurrence of non-military security threats on the territory of Poland necessitates the preparation of military forces and means for crisis management activities. An important paradigm of these activities is their effectiveness with the use of minimal forces and means of potential.

The crisis response system to non-military threats to state security should ensure the compatible operation of many elements, including the army, services, state government and local government institutions and non-governmental organizations involved in various rescue systems.

Keywords: crisis management, security, military units